

يوم شناسى گياهى و جانورى در ايران

(مطالعات اجتماعى پايه چهارم دبستان)

www.ketab.ir

تأليف و گردآورى:

ليلا ساعى

سرشناسه: ساعی، لیلا؛ ۱۳۵۲.

عنوان و نام پدیدآور: بوم‌شناسی گیاهی و جانوری در ایران (مطالعات اجتماعی پایه چهارم

دبستان) / تألیف و گردآوری: لیلا ساعی

مشخصات نشر: مهر معلم؛ ۱۴۰۰؛ ۱۱۰ ص.

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبای مختصر

قیمت و شابک: ۲-۹۷۸-۶۲۲-۶۷۹۱-۴۳۰۰؛ ۲۵۰۰۰۰ ریال.

موضوع: (یستگاه، پوشش گیاهی، میوانات، بوم‌شناسی

رده‌بندی دیویی: ۵۸۱/۵

رده‌بندی کنگره: QK ۹۰۱

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۷۶۶۷۴۰۱

انتشارات مهر معلم

عنوان کتاب: بوم‌شناسی گیاهی و جانوری در ایران (مطالعات اجتماعی پایه چهارم دبستان)

تألیف و گردآوری: لیلا ساعی

نوبت چاپ و شمارگان: چاپ اول ۱۴۰۰، ۱۰۰۰ جلد

شابک و قیمت: ۲-۹۷۸-۶۲۲-۶۷۹۱-۴۳۰۰؛ ۲۵۰۰۰۰ ریال

آدرس دفتر بخش: ارومیه-خیابان جانبازان، روبروی هسته‌ی گزینش، پ ۹۰، طبقه‌ی سوم؛ تلفن:

۰۹۱۴۳۸۹۵۳۰۵

فهرست

صفحه	عنوان
۷	پیشگفتار
۲۴	مقدمه
۳۰	مفهوم زیست بوم
۳۲	زیستگاه‌های جهان
۳۳	پوشش گیاهی
۳۸	ویژگی‌های زیست‌محیطی ایران
۳۸	ویژگی‌های آب و هوایی ایران
۴۰	ویژگی‌های خاک‌های ایران
۴۱	ویژگی‌های پوشش گیاهی ایران
۴۲	ویژگی‌های جغرافیای جانوری ایران
۴۴	علل اهمیت پوشش گیاهی
۴۷	انواع پوشش گیاهی در جهان
۴۹	پوشش گیاهی در ایران
۵۳	گیاهان بومی ایران
۶۷	آشنایی با زیستگاه‌های پستانداران ایران
۶۸	محدوده‌های طبیعی
۷۳	تنوع پستانداران ایران
۷۴	گسترده‌گی و تنوع
۷۶	تنوع در پوشش بدن
۷۷	تنوع در اندازه بدن
۷۸	راسته پستانداران ایران

پیشگفتار

بوم‌شناسی Ecology به انگلیسی و در اصل از کلمه آلمانی Oekologie از ترکیب دو ریشه یونانی Oikos به معنای «خانه» و Logos به معنای «شناخت» نخستین بار در سال ۱۸۶۶ توسط ارنست هکل E.Haeckel تعریف شد. هکل مرید پرشور و بانفوذ چارلز داروین و واضع مشتاق اصطلاحات زیست‌شناختی بود. او بوم‌شناسی را «علم جامع روابط جاندار با محیط» دانست.

روح این تعریف در بحثی قدیمی درباره زیررشته‌های زیست‌شناسی که توسط بردن _ سندرسن (۱۸۹۳) مطرح شد کاملاً آشکار است. از نظر او بوم‌شناسی «علمی است که با روابط خارجی گیاهان و جانوران با یکدیگر و با شرایط گذشته و حال وجودی‌شان

سروکار دارد.» و به این ترتیب با فیزیولوژی (روابط داخلی) و ریخت‌شناسی (ساختار) متفاوت است.

از نظر بسیاری از دانشمندان درستی چنین تعاریفی را گذشت زمان نشان خواهد داد. از این رو ریکلفس (۱۹۷۳) در کتاب درسی که نوشته بوم‌شناسی را چنین تعریف می‌کند «بررسی محیط طبیعی، به ویژه روابط متقابل میان جانداران و محیط اطرافشان». در سال‌های پس از هکل، رشته‌های بوم‌شناسی گیاهی و بوم‌شناسی جانوری از یکدیگر دور شدند. در نتیجه تعریف بوم‌شناسی در آثار مهم این رشته به این شکل درآمد: «آن دسته از روابط گیاهان با محیط اطرافشان و با یکدیگر که مستقیماً به تفاوت‌های زیستگاه در گیاهان مختلف وابسته است.» (تنسلی، ۱۹۰۴)، یا «علمی که عمدتاً بیشتر با آنچه می‌توان آن را جامعه‌شناسی و اقتصاد جانوران نامید سروکار دارد تا با ساختار و سایر سازش‌های موجود در آنها» (التون، ۱۹۲۷). اما گیاه‌شناسان و جانورشناسان مدت‌هاست توافق کرده‌اند که به یکدیگر تعلق دارند و تفاوت‌هایشان باید کم رنگ شود. با این همه

در مورد بسیاری از تعاریف بوم‌شناسی چیزی وجود دارد که به طور نگران‌کننده‌ای مبهم است.

به نظر می‌رسد تمام این تعاریف در این نکته مشترکند که بوم‌شناسی تمام جنبه‌هایی از زیست‌شناسی را در برمی‌گیرد که نه فیزیولوژی هستند و نه ریخت‌شناسی. این مسئله به ویژه هنگامی نگران‌کننده‌تر می‌شود که ظاهراً هیچ کس به طور جدی معتقد نیست که نکته فوق حقیقت داشته باشد.

از این رو اندرووارتا (۱۹۶۱) به منظور وضوح بیشتر بوم‌شناسی را «بررسی علمی پراکندگی و فراوانی جانداران» تعریف می‌کند و کریس (۱۹۷۲) با اظهار تاسف از اینکه نقش محوری «روابط» در این تعبیر گم‌شده است، آن را به شکل «بررسی علمی برهمکنش‌های تعیین‌کننده پراکندگی و فراوانی جانداران» تصحیح می‌کند و توضیح می‌دهد که بوم‌شناسی با پرسش‌های زیر سروکار دارد: جانداران «کجا» پیدا می‌شوند، تعدادشان در آنجا «چقدر»

است و «چرا». حتی اگر این طور هم باشد شاید باز بهتر باشد که فعلاً بوم‌شناسی را «بررسی علمی پراکندگی و فراوانی جانداران و برهمکنش‌هایی که این پراکندگی و فراوانی را تعیین می‌کنند» تعریف کرد.

جانداران سیستم‌های بازی هستند که پیوسته با محیط خویش برهمکنش دارند. بررسی علمی برهمکنش‌های میان جانداران و محیط‌شان بوم‌شناسی نام دارد. این تعریف صاف و پوست‌کنده اما چهره واقعی یک رشته هیجان‌انگیز و فوق‌العاده پیچیده از زیست‌شناسی را پنهان می‌کند که پیوسته بر اهمیت عملی آن افزوده می‌شود. تصاویری که توسط فضانوردان سفینه آپولو از این سیاره تهیه شد به ما یادآور شد که زمین خانه‌ای منتهای در فضایی نامتناهی است نه یک مرز نامحدود برای فعالیت‌های انسان. علم بوم‌شناسی می‌تواند از فرآیندهای طبیعی درک پایه لازم برای مدیریت منابع محدود این سیاره در بلندمدت را فراهم آورد.